

MUHAMMED b. EBÛ HUZEFYE

(محمد بن أبي حذيفة)

Ebû'l-Kâsım Muhammed b. Ebi Huzeyfe
Mihşem b. Utbe b. Rebîa el-Abşemî
(ö. 36/657)**Sahâbî.**

615 yılında Habeşistan'da dünyaya geldi. Babası Ebû Huzeyfe ile annesi Sehle bint Süheyl Habeşistan'a hicret eden ilk kabile içinde yer almış, bir süre burada kaldıktan sonra Mekke'ye dönmüşlerdi. Ebû Huzeyfe, 12 (633) yılında Müseyli-metülkezzâb'a karşı Yemâme'de yapılan Akrebâ savaşında şehid olunca Hz. Osman'ın himayesinde büyüdü ve onun tarafından Mısır'a gönderildi. Zâtü's-savârî savaşında (34/655) kumandan Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh ile arası açıldı. Aynı dönemde Hz. Osman'a da muhalefet etmeye başladı. Bu muhalefete gerekçe olarak Hz. Osman'ın onu içki içtiği için cezalandırması (Belâzürî, V, 50) veya idarî bir görev talebine müsbet cevap vermemesi (Taberî, IV, 399; Safedî, II, 328) gibi sebepler zikredilmektedir. Ayrıca Muhammed'in Hz. Peygamber tarafından ölüme mahkûm edilmiş olan Abdullah b. Sa'd'ın Mısır'a vali tayin edilmesini de hoş karşılamadığı, bu yüzden Hz. Osman'ı eleştirdiği kaydedilmektedir (Belâzürî, V, 49; Taberî, IV, 292). Abdullah b. Sa'd, Mısır'da halifeye karşı meydana gelen muhalefetin başını çeken Muhammed b. Ebû Huzeyfe ile Muhammed b. Ebû Bekir'i hapsedtiyse de bir süre sonra Muhammed b. Talha'nın araya girmesiyle serbest bıraktı. Abdullah, İfrîkiye seferine çıktığı sırada onları da beraberinde götürdü. Muhammed b. Ebû Bekir yolda rahatsızlanınca İbn Ebû Huzeyfe onunla birlikte Mısır'a geri döndü. Burada Hz. Osman aleyhtarı propagandalarına devam ettiler. Mısır'da muhalefetin arttığını gören Hz. Osman durumu araştırmak için Sa'd b. Ebû Vakkâs'ı görevlendirdi. Ancak Muhammed b. Ebû Huzeyfe onu Mısır'a sokmayarak Medine'ye dönmeye mecbur etti. Halife, Muhammed'e 30.000 dirhem ve bir miktar elbise gönderdiyse de Muhammed, halka bunların halifenin kendisine gönderdiği rüşvet olduğunu söyleyip kinamalarını sürdürdü. Onun bu dönemde Resûl-i Ekrem'in hanımlarının ağzından Mısır halkına mektuplar yazıp halkı kendisine karşı kızdırttığı haberi Hz. Osman'a ulaşınca Ammâr b. Yâsir'i Mısır'a yollayarak bu haberlerin doğru olup olmadığını tahkik etmesini istedi. Ancak Mısır'a gelen Am-

mâr da muhalefetin yanında yer aldı. Bunun üzerine Abdullah b. Sa'd'ın durumu halifeye bildirdiği ve halifenin validen Ammâr'ı Medine'ye göndermesini istediği kaydedilmektedir.

Hz. Osman'a karşı bir ordu hazırlamaya karar veren Muhammed b. Ebû Huzeyfe, gönüllülerden seçtiği 500, 600 veya 1000 kişiyi Abdurrahman b. Udeys el-Belevî kumandasında Medine'ye gönderdi (Receb 35 / Ocak 656). Bunlar umre yapmak için yola çıktıklarını söylemişlerse de asıl amaçları Hz. Osman'ı halifelikten ayrılmaya zorlamaktı. Abdullah b. Sa'd durumu Hz. Osman'a bildirdi ve ardından Sâib b. Hişâm el-Âmirî'yi (veya Ukbe b. Âmir el-Cühenî) yerine vekil bırakarak Medine'ye gitmek üzere Mısır'dan ayrıldı. Bunu fırsat bilen Muhammed b. Ebû Huzeyfe vali vekilini görevden uzaklaştırıp yönetime el koydu (Şevval 35 / Nisan 656). Abdullah b. Sa'd yolda Hz. Osman'ın muhasara edildiğini, ayrıca Muhammed b. Ebû Huzeyfe'nin Mısır'da idareyi ele geçirdiğini öğrenip geri dönmek istediye de Mısır'a sokulmadı; bunun üzerine Askalân'a gitti.

Hz. Osman'ın şehid edilmesi sırasında Muhammed b. Ebû Huzeyfe'nin Mısır'da bulunduğu, halifenin ölümünden sonra Mısır'a dönen askerlerin olaydan kendilerinin sorumlu olmadığını söyledikleri bilinmektedir. Bununla birlikte Hz. Osman taraftarları Muâviye b. Hudeyc'in etrafında toplanarak Muhammed b. Ebû Huzeyfe'ye karşı harekete geçtiler ve onun askerlerini Diknâs mevkiinde yenilgiye uğrattılar. Muhammed b. Ebû Huzeyfe'nin Kays b. Harmel el-Lahmî kumandasında gönderdiği ordu da Hz. Osman taraftarlarıncâ mağlûp edildi (1 Ramazan 36/21 Şubat 657). Bu arada Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılmasını isteyen Muâviye b. Ebû Süfyân, Amr b. Âs ile birlikte Mısır'a doğru yola çıkıp Şevval 36'da (Nisan 657) Aynişems bölgesine ulaştı; fakat Muhammed b. Ebû Huzeyfe onun yola devam etmesine izin vermedi. Muâviye, amacının Hz. Osman'ın katillerini yakalamak olduğunu ve savaşı düşünmediğini belirterek Muhammed'i rehinelere mukabilinde anlaşmaya razı etti. Muhammed de Hakem b. Salt'ı vekil bırakıp rehinelere birlikte Muâviye'nin yanına gitti. Lüdd'e geldiklerinde Muâviye onları hapsedti ve kendisi Dimaşk'a döndü. Hapisten kaçan Muhammed ve arkadaşları Havran'da Muâviye'nin adamları tarafından yakalanıp öldürüldü (Zilhicce 36 / Haziran 657). Onun 38 (658-59) yılında

öldürüldüğüne dair rivayetler de vardır (Taberî, V, 105-106; Safedî, II, 328).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sire*², I-II, 322; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 195, 272; Belâzürî, *Ensâb*, V, 49-51; Taberî, *Târih* (Ebû'l-Fazl), IV, 291-292, 353, 357, 358, 378, 399, 421, 546, 547; V, 105-106; Kindî, *el-Vülât ve'l-kuğât* (Guest), s. 13-20; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), III, 1369-1370; İbn Asâkir, *Târihu Dimaşk*, XV, 209-212; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 315-316; a.mlf., *el-Kâmil*, III, 158-162, 169; Muhammed b. Yahyâ b. Ebû Bekir el-Endelüsî, *et-Temhid ve'l-beyân fi makteli's-şehid 'Osmân b. 'Affân* (nşr. Kerem Hilmî Ferhat Ahmed), Kahire 1423/2002, s. 220, 226, 256; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ'*, III, 479-481; Safedî, *el-Vâfi*, II, 328-330; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 373-374; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, I, 94-95; Ch. Pellat, "Muhammad b. Abi Hudhayfa", *EP* (İng.), VII, 394-395.

CASIM AVCI

MUHAMMED b. EBÛ ŞENEB

(bk. İBN EBÛ ŞENEB).

MUHAMMED EBÛ ZEHRE

(محمد أبو زهرة)

Muhammed b. Ahmed b. Mustafa
Ebû Zehre
(1898-1974)**Mısırlı âlim.**

29 Mart 1898'de Nil deltasının orta kesiminde yer alan Mahalletülkübrâ'da doğdu. Bu şehrin ileri gelen bir ailesine mensuptur. İlkokulda iken Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Medrese öğreniminden sonra Tanta'daki el-Câmiu'l-Ahmedî'ye girdi (1913). 1916'da Medresetü'l-kazâi's-şer'î'ye kaydoldu. Burada Ali el-Haffif, Abdülcelîl İlsâ, Muhammed Âtîf Berekât Paşa ve Ahmed İbrâhim Bey gibi hocalardan ders aldı. Medresetü'l-kazâi's-şer'î'den mezun olunca bir yıl kadar stajyer avukatlık yaptı. Bu arada dışarıdan Kahire Üniversitesi Dârülulûm Fakültesi'ni bitirdi (1927). Aynı yıl Arap dili ve fıkıh okutmak üzere bu fakülteye ve Medresetü'l-kazâi's-şer'î'ye müderris tayin edildi. Ardından Sûhâc ve Kahire I. Fuâd liselerinde çalıştı. 1933'te Ezher Üniversitesi'ne bağlı Külliyyetü usûlî'd-dîn'in Vaaz ve İrşad Bölümü'ne müderris oldu; okuttuğu derslere dair yazdığı eserlerle telif hayatına başladı. 2 Kasım 1934'te I. Fuâd Üniversitesi (Kahire Üniversitesi) Hukuk Fakültesi'nde hitabet, bir yıl sonra da İslâm hukuku hocalığına getirildi ve İslâm hukuku bölüm başkanlığı yaptı. 1934-1942 yılları arasında Külliyyetü usûlî'd-dîn'deki ders-